

SIGNALLINAN

nr 45 · juni 2020

Dykarklubben Tång-Johans vänner • Om Föreskrifter för dykare vid begagnande af Rouquayrol-Denayrouze's dykeri-apparat • Ulf Bottne – mångkonstnär och "uppfinnarjocke" • Ubåten Argonaut och dess dykare

SIGNALLINAN

Nummer 45 • juni 2020
ISSN 1650-4690
Tryck Holmbergs i Malmö

Ansvarig utgivare

Birgitta Forsén
birgittagforsen@gmail.com

Redaktör

Staffan von Arbin
staffan.arbin@gmail.com

Grafisk formgivare & teknisk redaktör

Anders Gutehall
info@andersgutehall.se

Upphovsrätt

Redaktionellt material © SDHF
Artiklar © respektive författare
Foton © respektive fotograf
Illustrationer © respektive illustratör

För innehållet i artiklarna ansvarar
respektive författare.

Omslag

Ulf Bottne på väg ned i simbas-
sängen i Jönköpings varmbadhus
med sin hemmabygga dykapparat
på ryggen. Fotot är taget någon gång
i slutet av 1940-talet. Läs mer om
Ulf Bottne på sidan 19.

Omslagsfoto

Privat

INNEHÅLL

Dykarledaren BIRGITTA FORSÉN	3
Dykarklubben Tång-Johans vänner GLENN "GLICKO" ANDERSSON	4
Classic dykträff till Lysekil STAFFAN VON ARBIN	13
Recension: Nordsjödyparen: Roman om en yrkesresa från dröm till verklighet STEN MEYER	14
Om Föreskrifter för dykare vid begagnande af Rouquayrol-Denayrouze's dykeri-apparat HANS BOHLIN	17
Porträttet: Ulf Bottne – mångkonstnär och "uppfinnarjocke" STAFFAN VON ARBIN	19
Ubåten Argonaut och dess dykare ANTON LARSSON	24
Minnesord: Rolf Tistrand STAFFAN VON ARBIN	26
Föreningsidan	30

DYKARLEDAREN

BIRGITTA FORSÉN, ORDFÖRANDE I SDHF

Aldrig kunde vi väl i vår livligaste fantasi föreställa oss vad 2020 skulle föra med sig. Allt var klappat och klart inför årets dykmässa och vårt årsmöte i samband med denna, när vi drabbades av en otäck pandemi. Att det bara var att skjuta på alla arrangemang blev mer eller mindre en självklarhet. Årsmötet fick alltså flyttas fram, ett problem som drabbat de flesta föreningar. Vi har tur som har en styrelse som "stretar på" som vanligt tills nya möjligheter kommer.

I samband med städdagarna i februari röjdes och putsades det för fullt, och det var ett nöjt gäng som lämnade huset i fint skick inför den stundande säsongen. Registreringen av våra dyrgripar håller på att omarbetas och utvecklas med bland annat fotografering av alla föremål. Det är ett jättearbete då vi har fler än 1200 föremål registrerade. Lägg därtill att de flesta även skall förses med en bakgrundshistoria. Avsikten är att sedan kunna få med allt i en databas som är gemensam för alla museer.

I år har vi fått extra fin reklam genom *Svenska Dagbladet* och Johan Lindbergs "Mitt Stockholm", där intressanta platser och deras historia presenteras i form av en gåta. Bitvis dök Dyktankhuset upp i detaljbilder inte helt lätt att känna igen. Efter tävlingens slut presenterades huset i en trevlig artikel. På vår hemsida www.sdhf.se hittar du länken till artikeln.

Vår webmaster jobbar idogt med vår hemsida för att hålla den uppdaterad och intressant.

Flera spännande inslag är under arbete i samarbete med våra kunniga dykshistoriker, så håll koll på vad som dyker upp. Vi ger oss också på ett nytryck av en riktigt gammal bok, *Föreskrifter för dykare vid begagnande af Rouquayrol-Denayrouze's dykeri-apparat*, från 1872 – se inbjudan till förhandsteckning på sidan 16 och

Två av våra duktiga guider, Aleksis Quispe och Kent Hult, poserar utanför Dyktankhuset redo att ta emot besökare. Tyvärr är huset stängt tills vidare på grund av coronapandemin. Foto: Björn Axel Johansson.

separat artikel på sidan 17 i detta nummer av *Signallinan*.

I skrivande stund är framtiden ett oskrivet blad, varför få nya arrangemang kan aviseras. Det är inte ens säkert att vår traditionsenliga glöggträff kan genomföras. Det brukar vara så trevligt att kunna träffas under lättsamma former och att även få lyssna på något intressant föredrag. Nu vet vi inte ens hur nästa år kommer att arta sig.

Vi får i alla fall glädjas åt att *Signallinan* har kommit och jag hoppas att du får en stunds trevlig läsning.

Med önskan om en förhoppningsvis ljusare framtid, och på återseende!

Var rädda om varandra!

Ingemar Larson på dykarkurs i Lysekil sommaren 1962.
Foto: Privat.

Dykarklubben Tång-Johans vänner

TEXT: GLENN "GLICKO" ANDERSSON

I september 2019 träffade jag Ingemar Larson, som var en av de sex som i september 1962 startade dykarklubben Tång-Johans vänner i Lysekil. Det blev ett mycket intressant möte. Här följer historien om Tång-Johans vänner som Ingemar berättat exklusivt för mig.

Sommaren 1962 gick Ingemar Larson tillsammans med kompiserna Janne Svensson dykarkurs på Dennis Österlunds dykarskola på Skeppsholmen utanför Lysekil. Vid den tiden fyllde de luft till dykartuberna hos bröderna Harrysson i Lysekil. Tanken på att starta upp en dykarklubb och köpa in en egen kompressor väcktes. Man fick också kontakt med en duktig dykare som hette Gunnar Sjöstrand, och som blev en av de sex i klubben. De övriga var Stellan Karlsson, Hasse Carlsson och Leif Johansson.

I september 1962 gick Ingemar till bokhandeln i Lysekil och köpte en liten noteringsbok. Samma månad började de spara pengar till en

kompressor. Detta blev uppstarten på dykarklubben Tång-Johans vänner. Namnet kommer efter fisken tångsnälla som står och lurar i tången. I början samlade de in tio kronor per vecka och person, men senare höjdes beloppet till 15 kronor per vecka och mot slutet till 20 kronor. Alla inbetalningar noterades i boken av Ingemar.

Den första kompressorn som köptes in blev en tysk Bauer som levererade 250 minutlitter luft upp till ett tryck av 200 bar. Kompressorn var i originalutförandet för dyr för klubben, men Hasse hade en bekant i Stockholm som sålde lite enklare Bauer-kompressorerna.

I noteringsboken som inköptes hösten 1962 har Ingemar noggrant fört in medlemmarnas inbetalningar till klubbkassan. Foto: Glenn "Glicko" Andersson.

Klubblokaler

Våren 1963 letade klubben efter en klubblokal. Det gamla landsfiskalskontoret i Lysekil, som låg intill nuvarande Sportshopen, stod tomt. På andra våningen låg Reprona tryckeri. Klubbmedlemmarna hjälptes åt att måla och fixa till lokalen och satte upp kompressorn.

Efter ett par år insåg de att kompressorn de hade köpt hade för liten kapacitet. De blev till att investera i ännu en kompressor. Denna gång blev det en svensktillverkad Åsbrinkkompressor som gav hela 500 minutliter luft upp till 300 bar. Med två kompressorer på sammanlagt 750 minutliter blev klubben en av de största luftfyllarna i Bohuslän.

Ingemar berättar att de 1968 gjorde 1 352 luftfyllningar och drog in nästan 9 000 kronor, vilket var mycket pengar på den tiden. Båtturerna inbringade 7 000 kronor den sommaren. Med

den nya kompressorn så behövdes en större lokal, och de hamnade nu i källaren på Strand 1, där Strandflickornas Havshotell ligger idag. Tack vare Steinar Öster som arrenderade Hotell Lysekil fick de lov att vara där gratis.

Lite senare blev det dags för ännu en flytt. Denna gång hamnade klubben i Radhes magasin, där Lysekils taxi ligger idag. Det var i dessa tre lokaler som historien om Tång-Johans vänner till stor del utspelade sig mellan åren 1963 och 1972.

Dykbåtar

Den första båten man använde sig av i klubben var Gunnar Sjöstrands privata. Det var en gammal livbåt på cirka nio meter som kallades Tristan efter ön Tristan da Cunha. I båten satt en PV-motor med kopplingen kvar och en reverserbar propeller. Senare köpte Hasse Carlsson en nio meter lång fiskebåt från Norge som fick namnet Ljugarn. Den var utrustad med en encylindrig 20-hästars tändkulemotor. Klubben byggde en ny hytt till båten, och efter ett tag bytte man även ut motorn till en trecylindrig dieselmaskin.

Dyckarklubben köpte så småningom in fiskebåten LL 123 Bolinder från Fisketången i Kungshamn. Den var 15,5 meter lång och 5,5 meter bred och utrustad med en encylindrig tändkulemotor på 120 hästkrafter. De kallade den skämtsamt för "Tasktöjaren", för när man stod på däck gungade den upp och ner. Bara svänghjulet vägde nästan två ton. Maskinen röjdes ut och man hade funderingar på att beställa en dieselmotor.

I samma veva hade några av kompisarna nere i Göteborg fått nys om att lotsbåten Gunvald af Vinga var till salu. Tång-Johans vänner lämnade ett anbud och vann. Ingemar insåg dock att det var mycket att göra på båten, som av klubben fick det fyndiga namnet Tångjohanna. Enligt honom hade det varit bättre om de hade fått ordning på fiskebåten som i stället såldes till någon chef på Scania-Vabis i Södertälje. Han letade

Tång-Johans vänner klubbmärke. Foto: Glenn "Glicko" Andersson.

Klubbens båt Tångjohanna, tidigare lotsbåten Gunvald af Vinga. Foto: Tång-Johans vänner.

efter ett fiskebåtsskrov för att flytta över maskin och inredning från en båt som var i ett bedrövt skick.

Dyktfärder

Tång-Johansvänner blev med tiden en av Sveriges mest kända dykarklubbar. Det kom dykare från hela Sverige till Lysekil och dök med klubben. Utfärderna gick till öarna runt om i Lysekils skärgård. På den tiden fick man plocka krabbor när man dök. Man brukade koka krabborna och ha fest i klubblokalen eller på bryggan i Norra Hamnen.

En särskilt populär aktivitet var dykningen på vraken efter de tyska lastfartygen Amasis och Antares som torpederades under kriget. Vraket efter Amasis, som var på cirka 7 000 ton, hade

besökts av dykare redan 1956–57. Antares, som var på 3 000 ton, var klubben däremot först med att dyka på. Både Amasis och Antares stod upprätt på botten i dyn och var ganska välbevarade, berättar Ingemar.

Amasis var det första av vraken man dök på. Det man såg i lastrummen var stora brunkolsstycken. När man lastar kol så blir det en topp i mitten, men på Amasis var det i stället en grop mitt i. Anledningen, enligt Ingemar, var att fartyget haft lastluckor i trä med kol ovanpå för att kamouflera den egentliga lasten. Amasis skulle gå som civilt fartyg, med civil besättning, för att inte avslöja att man förde krigsmateriel ombord. Antares däremot gick som trupptransportfartyg. På vraket finns bland annat en Mercedes med utanpåliggande skärmar, tanks och lastbilar. Man har även hittat människo- och hästskelett ombord.

Ingemar Andersson med bilder på fartygen Amasis och Antares. Foto: Glenn "Glicko" Andersson.

Upptäckten av Antares

I augusti 1965 kom Skövdebon Arvid Isaksson till Lysekil med sin båt Faderullan. I båten fanns det ett ekolod, vilket klubben inte hade haft tillgång till tidigare. En fin augustidag då det var helt stiltje och hela havet låg som en spegel åkte Isaksson och några av medlemmarna i Tång-Johans ut för att leta reda på vraket efter Antares, som ingen alltså hade dykt på tidigare.

Vrakplatsen låg mitt ute i havet, och det var svåra förhållanden och ofta stark ström. De åkte ut och ankrade upp och trodde att de hade fastnat i vraket. Första dykparet dök ner till botten på 50 meter utan att hitta något vrak. När dykarna kom upp till ytan igen såg de fiskebåten Mars från Karingön som låg och fiskade några hundra meter bort.

De tog då Ingemars plastbåt med utombordare och åkte bort till fiskebåten. När de kom fram så frågade besättningen ombord på Mars vad de höll på med. Ingemar och de andra berättade att de skulle dyka på Antares. En i besättningen ombord på Mars följde då med i Ingemars båt bort till den andra båten. Han ställde sig vid rodret och körde och tittade på enslinjerna. Helt plötsligt sa han: "Här är det". Samtidigt började ekolodet att rita upp konturerna av ett stort vrak.

De slängde i draggen och kände hur de fick tag i vraket. Sedan körde de tillbaka gubben till fiskebåten. De hade tidigare fått tag på en bild av Antares från ett engelskt museum. På bilden syntes skeppsklockan som hängde framme vid ankarspelet. Naturligtvis var de väldigt spända på att hitta skeppsklockan för att se om det var rätt fartyg de dök på.

Skeppsklockan bärgas

Med sig ner som lyftsäck hade de en av dåtidens flytvästar, som var som en ballong med två kolsyrepatroner i varsin ände. Bulten till skeppsklockan hade rostat av, men när de tittade under ankarspelet så låg klockan där. De fäste en lina i den och satte på flytballongen. Trycket var så högt vid vraket att den inte riktigt orkade ta sig upp. En av dykarna simmade med och hjälpte till en bit, och då ökade lyftkraften ju närmare ytan den kom.

De fortsatte att dyka och efter ytterligare cirka sju minuter var de tvungna att ta sig upp till ytan igen, och de lyfte då upp skeppsklockan ur vattnet. Antares var byggd 1937, och det visade sig att alla skeppsklockor och räcken var gjorda av järn. Väl på däck var man tvungen att knacka av 5–6 millimeter rost innan texten "Antares Bremen" framträdde på klockan. Lyckan var stor för alla ombord.

Det påstods att det hade varit dykare på vraket före Ingemar och de andra. Men klubben tog kontakt med fiskaren som de kände på Käringön, och han berättade då att några dykare tidigare varit där med båt för att försöka dyka, men det hade varit så svåra förhållanden att de inte kunnat dyka ned till vraket. Tång-Johans vänner var därmed de första som trampade däckets på Antares som vrak på havsbotten.

Höstmanöver med svenska marinen

Ingemar berättar om en sak som aldrig kom till allmänhetens kännedom. Det var en stor höstmanöver med den svenska marinen. Övningsledaren var god vän med Ingemars faster och bodde uppe på vindsrummet hos henne, ovanför Ingemar och hans familj. En morgon hörde Ingemar att någon sprang iväg tidigt. Det var övningsledaren. Samma morgon ringde han till Ingemar för att be honom att komma ner till det

Kranium från drunknad tysk soldat funnet på Antares vrakplats. Foto: Tång-Johans vänner.

Bläckhorn bärgat från en av hytterna på Antares. Foto: Glenn "Glicko" Andersson.

BOHUSLÄNINGEN

Bohuslän-Dals största tidning

Lördagen den 7 november

500? soldater DRÄNKTA

Lysedykare
UNDERSÖKER
TOVA-VRAK

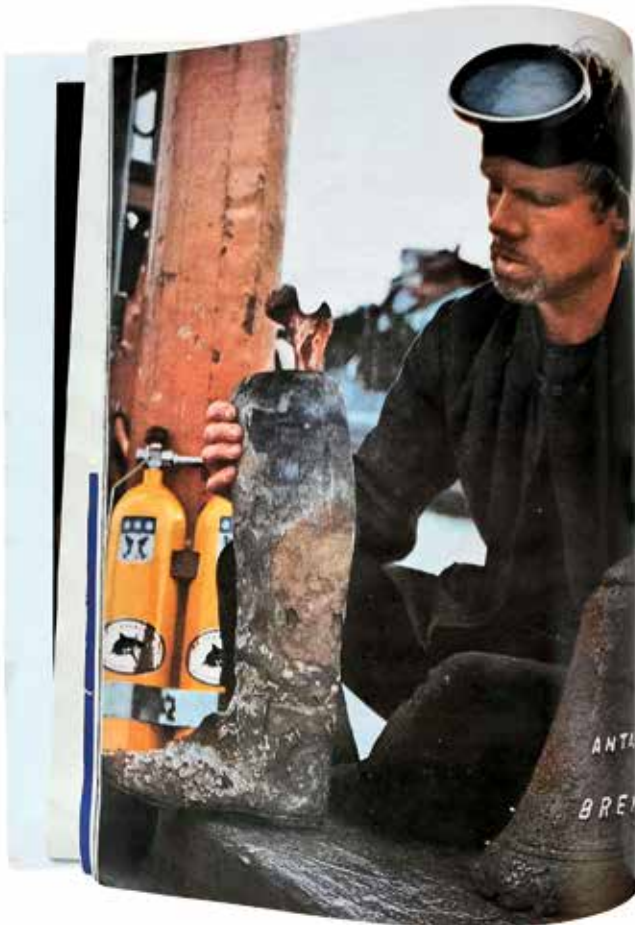
Lånestopp -
byggstopp
i Bengtsfors

Dagens ledare:
*Bostadsbyggen
skjuts upp*

Elever äter SKOLMAT på KROG

Bohusläningens Tryckeri AB 1984

Dykningarna på vraket efter Antares gav stor uppmärksamhet i massmedia, både i Sverige och utomlands. Löpsedel från tidningen *Bohusläningen* med anledning av klubbens dykningar på vraket. Foto: Glenn "Glicko" Andersson.

THE SECRET OF THE SUNKEN NAZI FREIGHTERS

by Gunnar Sjöstrand

The Antares first arrived North by salvage boats, was one of the German-Danish neutral ships captured at perilous cost.

Their cargo apparently was coal for Norway. Twenty-five years later, it has been discovered that their mission was a far deadlier one. And the wrecks have become bonanzas for skin divers

THE morning of April 9, 1940, dawned bright and clear on the North Sea, and found the English submarine *Rothesay* working through the heavy surface clouds. Commander Slaughter looked against the coming sun for steady his periscopes, and he studied once more the tiny specks dotting the horizon ahead of him. He, and the other subs behind him, had been following the Nazi merchant fleet for hours, as it steamed northward off the coast of Denmark, apparently headed for Norway.

His mission seemed to be a peaceful one. Shipping planes which had flown over it had reported that the freighters were loaded with coal, from the air, it was visible in these open belts. But even with cargoes of coal, they made unusually low on the water. They looked suspicious, but suspicious alone was not reason enough to attack. At the time, it was the policy of the British Government to allow Nazi merchantmen on peaceful missions to raise the North Sea area.

Slaughter lowered his binoculars and reached a decision. He would call off the chase. There was no sense in following them any longer. He turned to give the order to change course when he was startled a radio message by his first officer. Slaughter had received its policy. The Nazis had been too clever in disguising their fighting ships as innocent merchantmen. And England finally had realized it would have to fight for its life. It had to be total war, and even peaceful freighters could not be spared.

Opposite page: Diver examines the yield of a subsequent dive—the ship's tail and a Nazi soldier's boot with a leg brace and crutch.

Reportage i den amerikanska tidskriften *Argosy*. På färgbilden syns Gunnar Sjöstrand med en bärgad stövel från *Antares*. Foto: Glenn "Glicko" Andersson.

stora stridsledningsfartyg som låg vid Anderssons kaj i Lysekil.

Övningsledaren visste att Ingemar dök ut vid vraken efter *Amasis* och *Antares*. Ingen berättade vad det gällde, men de ställde frågor om hur vraket efter *Amasis* såg ut och om ena sidan hade rasat ut. Ingemar berättade att fartyget stod skrovhelt på botten. Han sneglade lite längre bort och såg att man studerade ekolodsbilder av vraket. På bilderna var det en utbuktning längs den ena sidan av fartyget. Ingemar är helt säker på att det var en ubåt som parkerat sig alldeles kloss intill skrovet vid *Amasis*. Denna händelse nämndes inte i massmedia.

Dykesor till Medelhavet

Tång-Johans vänner arrangerade också under flera år dykesor till Medelhavet. Det började med att Gunnar Sjöstrand och Ingemar åkte ner till Mallorca för att träffa chefen för resebolaget Scandinavian Touring. Platschefen där var passionerad dykare. De lärde känna honom och han berättade om intressanta dykplatser kring ön.

Ingemars syster var i resebyråbranschen och ordnade så att de kunde hyra bussar. De hyrde även båtar och ordnade egna grisfester på plats på Mallorca. Som mest var de en gång 49 sportdykare. Det kom dykare från hela Sverige.

Resorna kostade på den tiden några hundralappar för en vecka, och genom att lägga på några tior på varje biljett fick de ihop till en gratisbiljett. Från resebolaget fick klubben ytterligare en biljett som betalning för sitt arbete med att arrangera resorna.

På grund av viktbegränsningar hade de bara möjlighet att ta med sig hälften av luftapparaterna. De blev därför tvungna att ta dubbelapparater så att de kunde dyka på varsin tub. På den tiden fanns inga metalldetektorer, och Ingemar hade rekommenderat att alla som flög skulle ta på sig viktbaljet under jackan. När alla satte sig på sina platser så hördes en rad dunsar när de tog av sig sina viktbaljeterna och släppte ned dem på golvet. Under varje säte låg det sedan mellan fem och sju kilo bly.

Avslutning

Det var mycket roligt som hände under dessa år, säger Ingemar. Varje år på trettondag jul kom det exempelvis folk från hela Sverige till Lysekil. De kunde vara upp till 150 personer som invaderade Folkets Hus, där klubben arrangerade filmträffar, diabilvisning och serverade mat. Man ordnade även vinterdykningar ute vid kanotklubbens hus i Pinnevik.

Glansperioden för Tång-Johans vänner var mellan åren 1963 och 1972. Efter dessa tio hektiska år började man avveckla och sälja luftstation och båt. Senare har det bildats en klubb med namnet Tångjohans Sportdykarklubb i Lysekil, vilket dock är en helt annan klubb.

EFTERLYSNINGEN: DYKNING MED EMIL CARLSSON-UTRUSTNING

Jag undrar om det finns någon tungdykare av den gamla stammen som har en fungerande äldre utrustning, helst av Emil Carlssons tillverkning, och som skulle kunna tänka sig att fungera som en form av mentor åt mig. Jag brinner verkligen för äldre tiders dykning och skulle vilja kunna åka runt på mässor och andra tillställningar och visa upp hur det gick till när man dök förr i tiden.

Pär Leval

Telefon: 070-628 22 44

E-post: u9779a@koping.net

Dykare med Emil Carlsson-utrustning. Bilden är hämtad från en tidig broschyr från företaget.

Några av de dykande deltagarna vid en av de tidigare Classic-träffarna. Foto: Tomas Jangvik.

Classic dykträff till Lysekil

TEXT: STAFFAN VON ARBIN

I förra numret av *Signallinan* kunde vi berätta att eldsjälens Tomas Helmerson i Jönköping beslutat sig för att lägga ned Classic dykträff efter att ensam ha hållit i arrangemanget sedan starten 2013. Det tråkiga beslutet föranleddes av de senaste årens sviktande besöksiffror. Nu är det emellertid klart att Föreningen Lysekils Dykmuseum tar över stafettpinnen. Dykträffen kommer i år att äga rum den 12 september, och platsen blir alltså Lysekil på västkusten. Veteran-dykning, dykloppis samt middag med föredrag

står på programmet som dock ännu inte är utformat i detalj. Föreningen kommer även att hålla sitt dykmuseum öppet för besökare under dagen. Givetvis kommer man att noggrant bevaka den fortsatta utvecklingen av coronaepidemin samt följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Det är bara att hålla tummarna för att evenemanget går att genomföra som planerat!

För uppdaterad information, se Lysekils dykmuseums hemsida dykmuseum.se. Anmälan om deltagande görs på mejl till info@dykmuseum.se.

Nordsjödykaren

Roman om en yrkesresa från
dröm till verklighet

Hans Claesson

RECENSION:

Nordsjödykaren: Roman om en yrkesresa från dröm till verklighet av Hans Claesson

TEXT: STEN MEYER

Många av oss har kanske sett den norska tv-serien *Lykkeland* som i sin första säsong skildrar när Norge fann olja i Nordsjön och påbörjade utvinningen. Boken *Nordsjödykaren* utspelar sig i samma miljö bara ett par år senare och speglar ”pionjäråren” underifrån, sedda genom en svensk dykares ögon.

I tidningen *Sportdykaren* nummer 1/1973 berättar den unge, skoltrötta studenten Hans om hur han får syn på en annons i *Skin Diver* och ett halvår senare sitter på flyget till Kalifornien för en termins utbildning till ”Commercial Deep Sea Diver”. Det måste ha varit en av de första civila dykutbildningarna som gick hela vägen till djupdykning med Heliox. Boken tar vid ungefär när *Sportdykarens* läsare får tidningen i brevlådan. Hans sitter då på sin första helikopterresa ut till Gulftide, den första, temporära, oljeproduktionsplattformen på Ekofiskfältet. Äventyret kan börja på allvar!

Efter några grundare luftdyk med ytdekompression så avancerar han till klockdykare och gör ”bounce dives” till 70 meter för olika underhållsåtgärder på den vid det här laget cirka fyra år gamla plattformen. Dyken beskrivs ibland i tröttande detalj. Det blir lite som att läsa en noggrann dyklogg, där ganska mycket av dialogen mellan dykledare och dykare är nedskriven. Visst blir det realistiskt och trovärdigt, men de grundare etappstoppen blir lite repetitiva efter ett tag.

Köper eget dykerifartyg

Hans avancerar snart och blir först assisterande dykledare och sedan dykledare. Efter ett par år på Ekofisk så byter han till ett norskt bolag och spenderar två år på en borrhplattform där han leder mättnadsdykningar. Även detta äventyr tar slut, och Hans reser hem och köper en fiskebåt på svenska västkusten som han tillsammans med sin flickvän bygger om till dykerifartyg med tryckkammare. De sätter kurs mot Stavanger och får omedelbart jobb vid olika varv som bygger åt oljeindustrin. Tempot är högt och många saker måste justeras i vattnet efter sjösättning. De slutar sin Norgevistelse med ett par nöjesdyk i

Titel

Nordsjödykaren: Roman om en yrkesresa från dröm till verklighet

Text, layout, fotografier och kartor

Hans Claesson

Förlag

eBokförlag Gullestad

Utgivningsår

2019

ISBN

978-91-88317-16-2

Stavangertrakten där de träffar på ett vrak och förser sig med krabbor och mässing. Sen bär det hemåt för andra äventyr som kanske kommer att skildras i framtida böcker.

Formen för boken är romanens, så många av personerna är påhittade och dyken är snarare att se som exempel än som dokumentära berättelser. Däremot så intygar författaren att alla plattformar och fartyg är korrekt namngivna och att kronologin är korrekt. Till en början så känns det lite märkligt att författaren skriver om sig själv i tredje person, men man vänjer sig. I bokens sammanfattning diskuterar han dykningen i norsk sektor så som han upplevde den. Under sina fem år så var han inte med om några allvarliga inci-

denter i samband med dykning, och han påpekar att det i norsk sektor dog färre än en dykare om året. För att sätta berättelserna i perspektiv så finns också ett kort faktakapitel som beskriver olika plattformar och ger tips om böcker, museer och filmer.

Sakkunnig skildring

Nordsjödykaren är en bok som är skriven med stor sakkunskap från en som var med när det hände. Den är definitivt läsvärd, men de som inte är specialintresserade får ha överseende med de detaljerade dykbeskrivningarna.

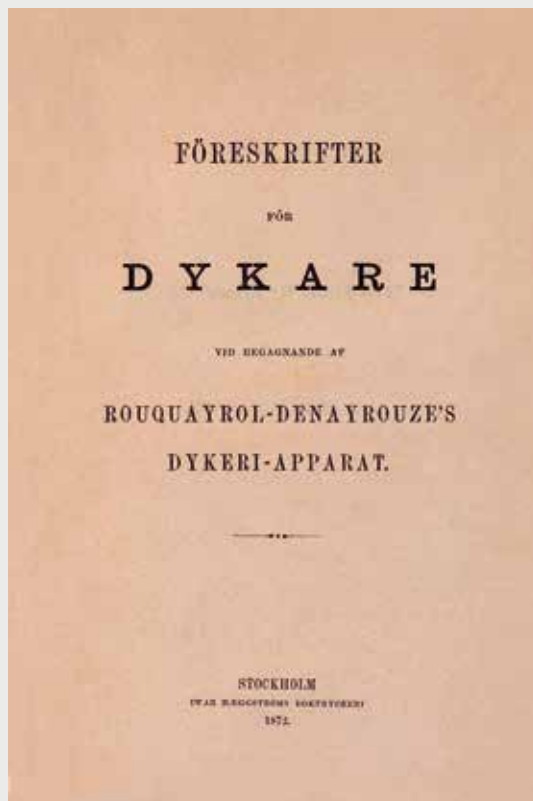
Förhandsbeställ *Föreskrifter för dykare vid begagnande af Rouquayrol-Denayrouze's dykeri-apparat*

Signallinans läsare erbjuds härmed att teckna sig för nytrycket av det unika häftet *Föreskrifter för dykare vid begagnande af Rouquayrol-Denayrouze's dykeri-apparat* (se artikel på nästa sida).

Nytrycket har samma storlek som originalet, det vill säga 10×15 centimeter, och omfattar 55 sidor text och illustrationer, inklusive ett antal utvikssidor.

Priset vid förhandsbokning är 100 kronor per häfte, plus porto. Din beställning bör vara oss tillhanda senast den 31 juli 2020 via info@sdhf.se.

Titelblad från *Föreskrifter för dykare vid begagnande af Rouquayrol-Denayrouze's dykeri-apparat*.

Om Föreskrifter för dykare vid begagnande af Rouquayrol-Denayrouze's dykeri-apparat

TEXT: HANS BOHLIN

Jag har blivit ombedd att i samband med förestående nytryck av *Föreskrifter för dykare vid begagnande af Rouquayrol-Denayrouze's dykeri-apparat*, som ursprungligen trycktes 1872, redovisa delar av mina efterforskningar om nämnda publikation.

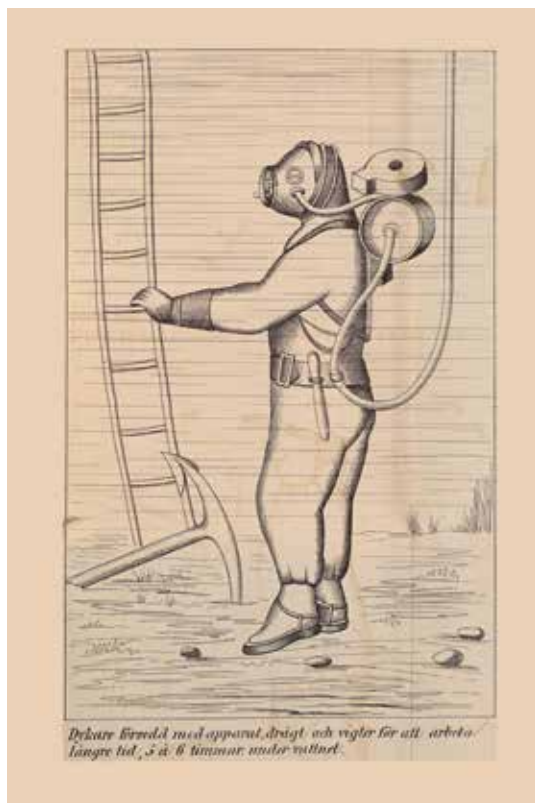
Jag kom i kontakt med skriften i samband med slagningar om bärgningar i Uppsala universitets databas DISA i forskarsalen på Carolina Rediviva i Uppsala 1998. Så småningom, då jag tagit del av innehållet och kommit till insikt om att det rörde sig om en svensk militärinstruktion för vad som i Sverige kallades för "den franska utrustningen", förstod jag att detta var kunskaper som fallit i glömska. Rouquayrol-Denayrouzes dykeriapparat patenterades i Sverige i november 1864 under en tid av tio år.

Inköptes till örlogsvarvet i Karlskrona

I de flesta nationer med flottor eller kustförsvaret var intresset vid denna tid för dessa nya apparater stort, men så icke i vårt land, åtminstone inte militärt. Dock fanns där en person som hyste intresse för utrustningen, nämligen varvschefen för örlogsvarvet i Karlskrona. Han hade drygt tjugo år tidigare införskaffat utrustningar från Anton Ludvig Fahnehjelm i Stockholm, vilka säkert var slitna och ansågs omoderna och klumpiga.

Illustration från *Föreskrifter för dykare vid begagnande af Rouquayrol-Denayrouze's dykeri-apparat*.

Efter påstötningar hos Förvaltningen af Sjöärendena fick man gehör hos Sjöförvarsdepartementet den 3 juni 1865: "En dykeriapparat, att begagnas vid förfallande behof, må för flottans räkning anskaffas." Följande år den 25

april kunde man läsa i *Carlskrona Weckoblad* att det utfärdats kungligt brev den 28 mars 1866 om att från Frankrike ”införskrifva 2ne stycken dykeriapparater till ett pris af 1 725 francs vardera”. Något senare, på sommaren den 13 juli, stod att läsa att apparaterna anlönt tillsammans med en fransk dykare och en av bolagsmännen, samt att provdykningar företagits, bland annat under ”skruflinieskeppet” Stockholms propeller. Man beskriver också hur systemet fungerar, med pump, slang, reservoar och andningsrör.

Nu händer det saker – Förvaltningen af Sjöärendena hemställer att ytterligare sju apparater av Denayrouzes tillverkning ”måtte från Frankrike införskivas”, vilket bifalles av K.M:t den 25 september 1866. Under de kommande åren vet vi inte vad som sker, men troligen dyks det en del på varvet och i intelligande vatten i Karlskrona.

Dykare försedd med regulator, reservoar och näsklämmare för att arbeta under vatten, högst ½ timma.

Illustration från *Föreskrifter för dykare ...*

Inrättande av dykarkår

Så, omkring den 18 juli 1871, står det att läsa i flera rikstidningar att en liten nyuppsatt dykarkår

... aflagt dykarprof vid kölhavningsbryggan i Karlskrona. Profet bestod av att man nedgingo 2 man i sender på circa 20 fots vatten och sysselsatte sig med att påspika lock och kopparförhyda en stenkista, profven hvilka i allmänhet vittnade om personernas lämplighet som dykare, åsågos med intresse af stationsbefälhafvaren jemte flera officerare samt åtskilliga damer.

Kungligt brev rörande dykare i flottan utfärdades den 31 mars 1871, detta ersattes av en generalorder för dykare den 12 december 1873. Flottans dykare kom att nyttjas flitigt med början direkt efter första kursen – även vid civila assistanser och bärgningar. I samband med fortsatt utbildning av dykare inom flottan behövdes säkert någon form av skrift för den teoretiska delen av utbildningen. Troligen är det därför som *Föreskrifter för dykare vid begagnande af Rouquayrol-Denayrouze's dykeri-apparat* togs fram 1872.

PORTRÄTTET:

Ulf Bottne – mångkonstnär och ”uppfinnarjocke”

TEXT: STAFFAN VON ARBIN

FOTO: PRIVAT

Sommaren 2015 kom jag över en stor bunt gamla *Teknik för Alla* från 1940-talet som jag bläddrade igenom på jakt efter artiklar med dykerihistoriskt innehåll. Bland mycket annat fann jag en intressant artikel i nummer 10/1949, vilken var författad av en viss Ulf Bottne – ett för mig helt okänt namn i dykerihistoriska sammanhang.

I artikeln, som har den lite underfundiga rubriken ”Till botten med tryckluft”, beskriver författaren hur man med relativt enkla medel kan bygga sin egen dykapparat. Redogörelsen, som bygger på Bottnes egna erfarenheter, är illustrerad med både fotografier och författarens egna skämtsamma teckningar. Beskrivningen är av stort intresse eftersom denne Ulf Bottne uppenbarligen var väldigt tidigt ute med apparatdykning i Sverige. Men vem var han, och vad är det egentligen för dykapparat han beskriver i artikeln?

Dykapparaten

Den beskrivna dykapparaten är av frilödestyp och består av en gummimask som kopplas till en tryckregulator och en eller flera luftbehållare. Till sin konstruktion är den inte helt olik de hemmabyggda apparater som användes inom Göteborgs Amatördykarklubb och senare Väst-kustens Dykarklubb under 1940- och början av 1950-talen (se till exempel *Signallinan* nr 26). Sannolikt är den inspirerad av Yves Le Prieurs

franska patent från 1934. Det är mycket möjligt att Bottne fått idén till sin dykapparat efter att i tidningarna ha läst om den vid denna tid synnerligen aktiva Göteborgs Amatördykarklubb. Av bevarade medlemsmatriklar att döma verkar han i alla fall inte ha varit medlem i klubben, vilket man annars kanske hade kunnat tänka sig.

Till skillnad från de nämnda konstruktionerna består Bottnes avbildade dykapparat av dubbla luftbehållare, vilka han valt att placera horisontellt över varandra i en bärmes på ryggen. I artikeln lämnar han också ett alternativt förslag till montering i en hållare på magen, liknande den som fanns på Prieurapparaten. Regulatorn han använder sig av är en vanlig syrgasregulator för svetsning, vilken i likhet med manometern är av AGA:s tillverkning. Just manometrarna var dock ett problematiskt kapitel enligt Bottne, eftersom de som fanns att tillgå vid denna tid uppenbarligen inte var gjorda för undervattensbruk. Till utrustningen hör även en uppblåsbar räddningsväst konstruerad av två cykelslangar med tillhörande hemmasvetsade tryckluftspatroner.

Ulf Bottnes hemmabygda dykapparat.

Dykningar i Vättern och på Västkusten

I artikeln redogör Bottne också för sina erfarenheter med dykapparat: ”Personligen har jag utfört mina flesta dykningar i södra Vättern och i diverse småsjöar på småländska höglandet. Det största utbytet har jag dock haft vid dykningar i Bohusläns skärgård.” Han fortsätter: ”I en liten skogssjö söder om Jönköping är vattnet rödfärgat, och på botten ritar stora musslor streck i sanden. I mossgölar kan vattnet vara förvånansvärt klart, och mellan dykningarna vederkvicker man sig med hjortron. Att simma omkring bland näckrosstjälkar har också sin

tjusning, men man bör iakttä en viss försiktighet så att man inte trasslar in sig. Någon beskrivning av hur det känns att dyka i Bohusläns skärgård kan aldrig komma till sin rätt. Det måste upplevas.”

Han berättar vidare att han dykt utanför Näs slott på södra Visingsö: ”Vid södra udden är däremot botten nog så stenig. Här simmar man omkring bland de stenar som på 1200-talet utgjorde Sveriges kungaborg. När man ser de kraftiga murarna, som fortfarande finns kvar på strandkanten, förstår man att all stenen ute i sjön verkligen har tillhört Näs slott”, skriver han. Veterligen var Ulf Bottne den förste som dök utanför slottsruinen, och hans iakttagelser är in-

tressanta inte minst mot bakgrund av senare års marinarknologiska undersökningar i området.

Vem var Ulf Bottne?

Jag blev naturligtvis nyfiken och ville ta reda på mer om personen bakom den märkliga dykapparaten. Det som gick att utläsa av artikeln var dessvärre inte särskilt mycket. Det framgick dock att Ulf Bottne var militär, löjtnant närmare bestämt. Ett fotografi av honom iförd sin egenhändigt tillverkade utrustning uppges vara taget i Jönköpings varmbadhus. Med tanke på att han själv skriver om dykning i södra Vättern

med omnejd misstänkte jag att han kunde vara hemmahörande i grannskapet av Jönköping. Vid googling på "Ulf Bottne" fick jag en rad träffar på Digitalt Museum, där bland annat en mängd akvareller och teckningar med militära motiv av samma snitt som de i artikeln fanns avfotograferade. Dessa skulle ha donerats 1985 till museet på A6 i Jönköping. A6 var som bekant benämningen på det numera sedan länge nedlagda Smålands artilleriregemente, så uppenbarligen var jag inne på rätt spår.

Den enda personen i Jönköpingstrakten med efternamnet Bottne var enligt Eniro en Ann-Charlotte Bottne, boende i Gränna. Då jag förmodade att hon kunde vara en släkting chan-

Den uppblåsbara räddningsvästen.

Dykning utanför Långedrag i Göteborg 1947.

sade jag och ringde upp henne. Det visade sig att Ulf Bottne var hennes far, och att han hade gått bort, 94 år gammal, bara ett par månader tidigare. Ann-Charlotte berättade att han hade varit verksam inom Smålands artilleriregemente där han så småningom slutade som major. Ann-Charlotte har varit vänlig nog att ordna med avfotografering av en del dykrelaterade bilder ur familjealbumet. Det är alltså några av dessa bilder som illustrerar denna artikel. Det äldsta, som visar dykning med den hemmabyggda tryckluftsapparaten utanför Långedrag i Göteborg, är daterat sommaren 1947, det vill säga två år innan artikeln i *Teknik för Alla* publicerades. Då var Ulf Bottne 26 år gammal. Ett av fotografierna, troligen också det från senare delen av 1940-talet, visar även dykning med en hemmabyggd öppen dykarhjälm.

Hemmabyggda dykarhjälm

Dykarhjälm på bilden var dock varken den första eller den sista som Ulf Bottne konstruerade. Strax innan detta nummers pressläggning fick jag kontakt med dottersonen Patric Bottne. För honom berättade morfadern att han gjort sina första erfarenheter under vattenytan redan i tioårsåldern, det vill säga i början av 1930-talet. Grabbarna hemma på gården i Jönköping där han bodde hade fått tag i en kakburk av plåt. Burken försågs med ett fönster av plexiglas och en slang som kopplades till en cykelpump. Den primitiva utrustningen provades ut vid Rosenlunds bankar i Jönköping. Kompisarna, som stannade kvar i båten och pumpade, tittade på med spänning när Ulf med hjälmen på huvudet försvann ned under Vätterns yta. ”Som jag har förstått det läckte hjälmen in vatten, och morfar var därför tvungen att snabbt ta sig upp i båten igen. De andra pojkarna vågade visst aldrig testa”, berättar Patric.

På 1980-talet, när Ulf Bottne var i 65-årsåldern, byggde han en modernare variant av dykar-

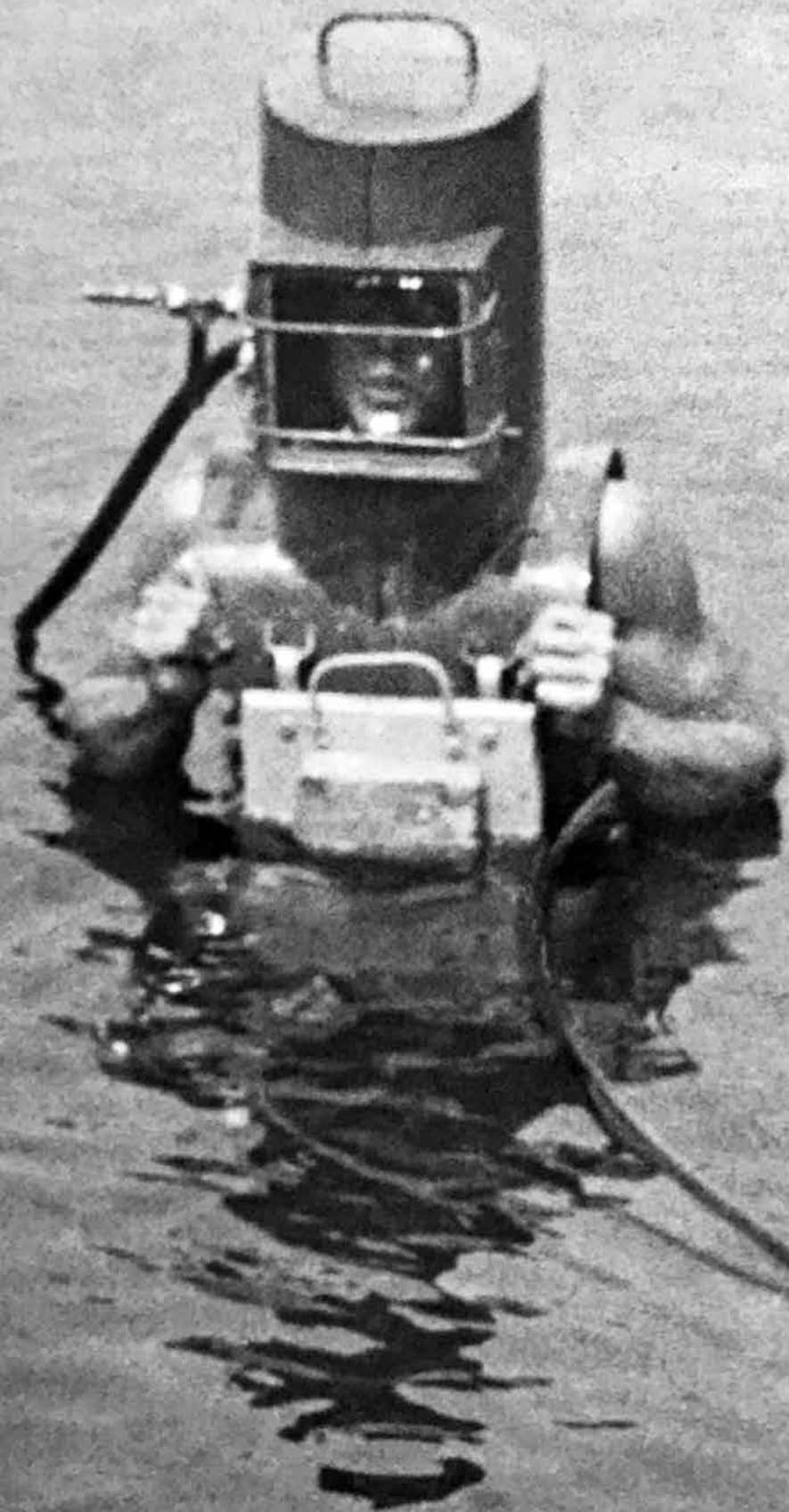
hjälm för att kunna reparera en vattenledning i Vättern in till den egna fastigheten. Av bevarade fotografier att döma påminde konstruktionen mycket om hjälmen på det tidigare nämnda 1940-talsfotot, och det är därför troligt att denna fått stå som förlaga. Patric Bottne minns hur han som liten grabb fick hjälpa till att pumpa luft när morfar Ulf låg i vattnet och arbetade med ledningen. ”Vi testade först med en helt vanlig cykelpump, men efter ett tag blev trycket så högt att jag inte längre kunde få ner handtaget på pumpen. Då kom morfar snabbt upp med andnöd. Efter det gick han över till att använda en luftkompressor i stället”, berättar han.

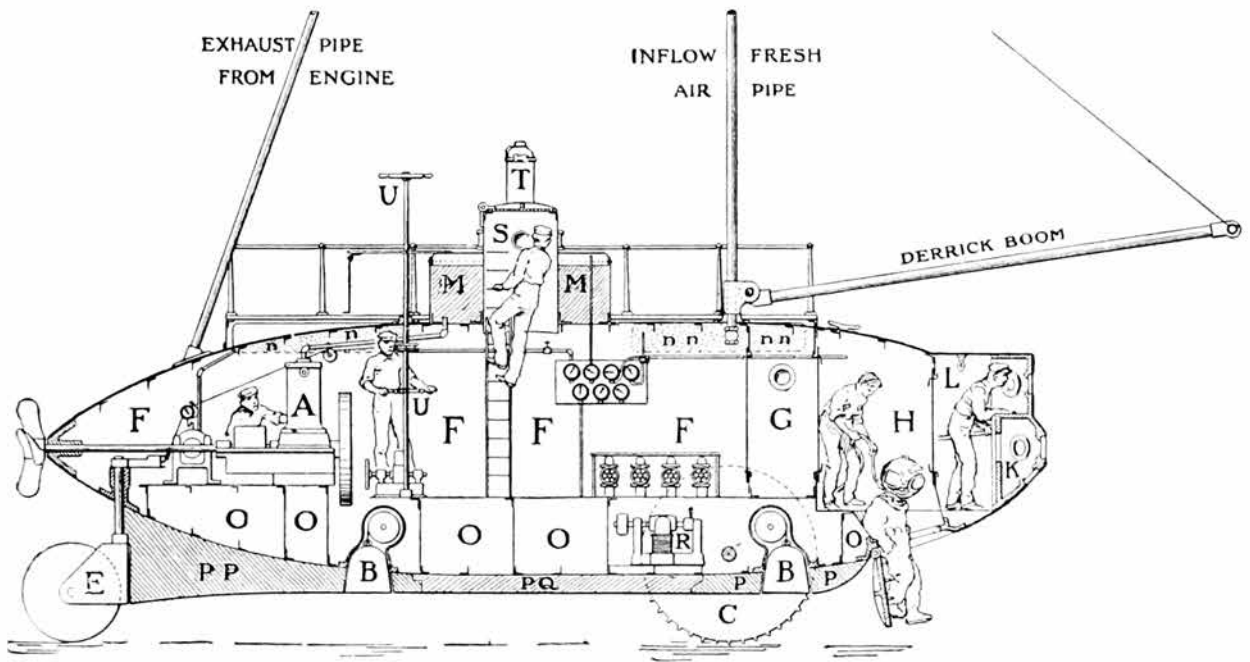
Aktiv långt upp i 80-årsåldern

Ulf Bottne kan nog bäst beskrivas som en mångkonstnär. Han hade ett stort tekniskt intresse som tog sig omfattande praktiska uttryck. Den beskrivna dykapparaten och de olika dykarhjälmarna är bara några exempel i mängden. Enligt dottern Ann-Charlotte var han en riktig ”uppfinnarjocke” och höll på med sina olika tekniska konstruktioner långt upp i 80-årsåldern då han drabbades av en stroke. Ulf Bottne var som framgått också konstnärligt lagd. Tyvärr har ingen del av hans dykutrustning bevarats. Enligt Ann-Charlotte beror detta förmodligen på att han hela tiden byggde nya saker, och då hade för vana att återanvända delar från tidigare konstruktioner.

Källor

Att bygga en scuba-apparat 1952. *Signallinan* 26, 2010.
Bottne, U. 1949. Till botten med tryckluft. *Teknik för Alla* 10.
digitaltmuseum.se
en.wikipedia.org/wiki/Yves_Le_Prieur
Göteborgs Amatördykarklubbs arkiv
Muntliga uppgifter från Ann-Charlotte Bottne, Gränna, och Patric Bottne, Partille.

Argonaut No. 1 i genomsnitt. Ur Bradley 1901. Illustration: Okänd.

Ubåten Argonaut och dess dykare

TEXT: ANTON LARSSON

Ingenjören Simon Lake (1866–1945) var en av USA:s tidiga stora ubåtsbyggare. Han byggde 1894 en primitiv prototyp kallad Argonaut Junior. Denna följdes av Argonaut No. 1, byggd 1897 och med en längd av elva meter, och den större Argonaut No. 2, byggd 1900 med en längd av 18 meter. Argonaut No. 1 brukar anses som särskilt speciell, då den i september 1898 gjorde en resa på öppet hav mellan Norfolk, Virginia och Sandy Hook, New Jersey – den första resan av sitt slag.

Tack vare telegrafens spridning spreds nyheter fort under det sena 1800-talet, och svenska tidningsläsare kunde med stor regelbundenhet läsa om Argonaut No. 1. Redan ett år före dess sjösättning, den 6 maj 1896, skrev *Sydsvenska Dagbladet* om den "intressanta leksak" som höll på att byggas i Baltimore. Speciellt Argonaut No. 1:s icke-

militära natur väckte uppmärksamhet. Den 28 oktober 1897 skrev *Östersundsposten* om denna "undervattensbåt på hjul", vilken "icke är något förstörelse eller krigsredskap, utan är afsedd att utforska flodbäddar, haf, sjöar och vikar och att lyfta sjunkna skepp och skattar samt liknande fredliga ändamål".

Den 2 februari 1898 publicerade *Stockholms-tidningen* en längre text om Argonaut No. 1, som även innehöll en mycket intressant illustration, med både själva ubåten och dess dykare på bild. Samma artikel eftertrycktes den 19 februari i *Göteborgs-Posten*. Vem som skrivit den ursprungliga artikeln är okänt, liksom vem som gjort illustrationen. Artikeln återges här i sin helhet:

Undervattensbåten ”Argonaut”

Ännu ett underverk från Amerika! Skatterna på hafvens, sjöarnas och flodernas botten skola hädanefter icke bli så svåra att påträffa och hemta upp i dagens ljus, försäkrar ”Argonauts” konstruktör. Denne, en kapten Long (sic!), född i Jersey i Nordamerika, har länge arbetat på sin uppfinning till dess han för någon tid sedan fulländat den så, att han vågade därmed anställa experiment, som skulle kostat många människor lifvet, om ej hans båt på det förträffligaste bestått profvet.

Profturen företogs på botten af Patapscofloden i Baltimore, och en tidningsman, som var med på turen, skrifver om den märkvärdiga båten bland annat:

”Argonaut”, som till formen liknar en cigarr, drifves framåt med elektrisk kraft, är försedd med elektrisk belysning och stora behållare för kondenserad luft. Den är vidare indelad i flera rum, som stå i förbindelse med hvarandra genom dörrar, som kunna hermetiskt tillslutas; på detta sätt är det möjligt för dykaren att komma ut ur och in i båten, utan att vattnet strömmar in i de delar af båten, där människor uppehålla sig och maskinerierna är förlagda.

Sedan alla förberedelserna för nedfarten träffats – fortsätter korrespondenten – pumpades vattnet in i de tomma därför afsedda tankarna, och helt långsamt började båten att sjunka. Snart befunno sig de runda, hermetiskt slutna glas-

ventilerna i däcket under vatten, och efter några minuters förlopp förvandlades den klara dagen till en ohygglig halfskymning, som snart öfvergick till fullständigt mörker. Sedan det elektriska ljuset tändts, försvann emellertid den egendomligt ängsliga känsla, som gripit oss alla.

Båten sjönk ned till botten af floden och rullade där framåt på hjulen på ömse sidor om kölen. Dykaren gjorde sig i ordning, de omtalade luckorna skrufvades loss, och om en stund sågo vi honom larfva omkring på den dyga botten. Efter 10 minuter stodo han åter välbehållen bland oss, och sedan vi roat oss med att betrakta de förskrämda fiskarna och än en gång öfvertygat oss om att maskineriet fungerade till belåtenhet, började utpressningen af vattnet ur tankarna. Nu höjde sig båten upp mot vattenytan, som vi på några minuter nådde under den på kajen samlade människomassans jubel.

De nya undervattensbåtarnas största betydelse ligger däri, att med dess användning dykeriarbeten bli alldeles oberoende af vädret och båtar uppe på vattnets yta. ”Argonauts” luftbehållare äro tillräckligt stora att kunna förse en dykare med luft under en hel dags arbete, och något hinder lär ej finnas för byggandet af vida större båtar. Amerikanska bergningsbolag lära också redan ha beställt båtar af ”Argonauts” typ.

Källor

- Bradley, W.P. 1901. Submarine navigation. *Popular Science Monthly* Vol. 58.
- En amerikansk undervattensbåt. *Sydsvenska Dagbladet* 6/5 1896.
- En undervattensbåt på hjul. *Östersundsposten* 28/10 1897.
- Poluhowich, J.J. 1999. *Argonaut: The submarine legacy of Simon Lake*. College Station.
- Undervattensbåten ”Argonaut”. *Stockholmstidningen* 2/2 1898.
- Undervattensbåten ”Argonaut”. *Göteborgs-Posten* 19/2 1898.

MINNESORD:

Rolf Tistrand

TEXT: STAFFAN VON ARBIN

Rolf Tistrand, en av nyckelpersonerna bakom det svenska dykföretaget Poseidon, gick bort i slutet av september förra året efter en tids sjukdom, bara några dagar efter sin 77-årsdag.

Rolf, som alltså var född 1942, var född och uppvuxen i Göteborg. Han utvecklade tidigt ett stort teknikintresse, och efter avslutad folkskola påbörjade han 1957 en tvåårig utbildning till elektromekaniker vid Göteborgs stads yrkesskola. Ursprungligen var drömmen att bli pilot, vilket föräldrarna dock motsatte sig. Under åren på yrkesskolan fick han också upp ögonen för dykning. Rolf hade redan från barnsben varit fascinerad av havet och älskade att bada och simma, så steget ned under vattenytan var inte så stort. 1950-talet var som bekant det decennium då sportdykningen på allvar etablerade sig i Sverige. I likhet med många andra i samma generation kom Rolf att påverkas starkt av alla dykskildringar som vid denna tid förekom i tidningar, i böcker och på film.

Dykargruppen Poseidon

En annan, och kanske minst lika viktig bidragande faktor var att dykprofilen Dennis Österlund öppnade en dykbutik i Haga i Göteborg, alldeles i närheten av yrkesskolan. Rolf brukade hänga i butiken på rasterna där han storögt studerade utbudet av cyklop, fenor, harpungevär och dykapparater. I butikens sortiment fanns dykutröstning från de flesta internationella tillverkarna, men Dennis saluförde också dykapparater av ett ännu nästan helt okänt svenskt märke. Konstruktören bakom dessa dykapparater var en

ung göteborgare vid namn Ingvar Elfström som till vardags arbetade på Volvo. Ingvar var också drivande i en dykarklubb, eller ”dykargrupp” som de kallade sig, vilken gick under samma namn som dykapparaterna – Poseidon.

Efter att ha läst ett tidningsreportage om klubben tog Rolf modet till sig och ringde upp Ingvar. Trots sin ringa ålder fick han lov att hänga med ut på dykutärd. Någon egentlig dykutbildning blev det aldrig tal om, utan Ingvar slängde helt sonika i dykapparat, fenor, viktbalte, cyklop och snorkel på fem meters djup innanför Koholmen i närheten av Vinga i Göteborgs skärgård. ”Om du klarar av att fridyka ned och sätta på dig all utrustning och komma upp till ytan med tömt cyklop så får du lov att dyka med oss”, förklarade han för Rolf. Rolf löste uppgiften och blev så småningom upptagen som fullvärdig medlem i klubben. Efter en tids idogt sparande köpte han sin första egna dykapparat, en 200 bars dubbelsjua försedd med en Poseidon Senior dubbelslängsregulator som provades ut i badkaret i hemmet i Källtorp i Göteborg.

Som medlem i Dykargruppen Poseidon medverkade Rolf genom åren till upptäckten av flera historiskt betydelsefulla skeppsvrak längs den svenska västkusten, däribland danska amiralsskeppet Stora Sophia (1645), ryska korvetten Niemen (1853) och engelska hjulång-

Fotot, som är taget 1964, visar Rolf med skeppsklockan från vraket efter korvetten Niemen som förläste 1853 i närheten av Vinga i Göteborgs skärgård. Foto: Okänd.

Rolf Tistrand i samband med lanseringen av Unisuit i slutet av 1960-talet. Rolf är dykaren till vänster. Foto: Privat.

fartyget Victoria (1852). Just Niemen blev något av ett "husvrak" för klubben som under flera år på 1960-talet ägnade somrarna åt att bärga på vraket. Vrakdykning förblev en av Rolfs stora passioner, och barndomens dröm om den stora skatten levde kvar långt in i vuxen ålder. Rolfs båda barn skolades tidigt in inom dykningen, och med tiden kom även de att bli engagerade i Dykargruppen Poseidon som fortsatte att vara aktiv fram till mitten av 2000-talet.

Anställning på Poseidon

Rolfs möte med Ingvar Elfström kom att bli början på en livslång vänskap och yrkesrelation. Ingvar tillverkade sina dykapparater tillsammans med en arbetskollega från Volvo, Arnold Berggren. Redan under studietiden började Rolf jobba extra på kvällar och helger i deras gemensamma firma Dyksport. Efter avslutade yrkes-

studier och en kortare anställning på ASEA fick han våren 1960 en fast tjänst i verkstaden på företaget, som nu hade gått samman med Dennis Österlund under firmanamnet Aqua-Sport (från 1972 Poseidon Industri AB). Där kom han att stanna hela sitt yrkesverksamma liv, med avbrott endast för värnpliktstjänstgöring i flottan 1962–1963. Även Rolfs mor Anna engagerades i Poseidon, där hon kom att ansvara för tillverkningen av våt- och senare också torrdräkter.

Under årens lopp kom Rolf att arbeta med det mesta inom företagets tillverkning, konstruktion och produktutveckling. Med sitt stora tekniska kunnande bidrog han till utvecklandet av i stort sett samtliga av Poseidons regulatorer och övriga dyktekniska produkter, däribland världssuccén Unisuit – den första torrdräkten med vatten- och gastät dragkedja, där dykaren genom särskilda luftventiler på bröstet kunde reglera sin avvägning. År 2003 lämnade Rolf Poseidon efter att ha varit verksam i dykbranschen i 45 år.

Innovatör och pionjär

På äldre dagar återknöt Rolf till sitt gamla flygintresse. Flygsimulatorer, modellflygplan och, på senare år, även drönare kom att uppta mycket av hans tid efter pensioneringen. Han var aktiv i Alingsås Modellflygklubb och även engagerad i Göteborgs Veteranflygsällskap. Tillsammans med några andra veteranflygentusiaster tog han sig an och restaurerade gamla flygmotorer hemma i verkstaden i Hemsjö utanför Alingsås, dit han flyttat med hustrun Elvy och barnen i slutet av 1970-talet.

Något eget flygcertifikat blev det dessvärre aldrig. En liten tröst i sammanhanget var det förstås att Rolfs flygintresse smittade av sig på ett av barnbarnen som idag är en hängiven segelflygare.

Själv lärde jag känna Rolf 2014 efter det att jag på allvar börjat intressera mig för den svenska sportdykningens historia. Jag hade förmånen att få träffa och intervjua honom vid flera tillfällen. Rolf var alltid pigg på att prata gamla dykminnen, och eftersom han var den ende som var kvar av de som varit med från början i Poseidon kom han att bli min viktigaste källa till företagets tidiga historia. Genom åren fortsatte vi att hålla kontakten, även efter det att han blivit svårt sjuk i cancer.

Jag har i en motion till SDHF:s årsmöte föreslagit att Rolf postumt väljs in som hedersmedlem, vilket också har tillstyrkts av föreningens styrelse. Han har definitivt sin plats bland raden av svenska innovatörer och pionjärer på det dyktekniska området. Det grämer mig bara att jag inte tog detta initiativ medan Rolf fortfarande fanns kvar i livet.

Rolf fotograferad utanför hemmet i Hemsjö strax söder om Alingsås 2014. Foto: Staffan von Arbin.

FÖRENINGSSIDAN

KALENDARIET

- 22–23/8 SDHF ställer ut på Dykmässan i Eriksbergshallen, Göteborg.
Kontaktperson: Tomas Jangvik (tomas.jangvik@gmail.com).
- 12/9 Classic dykträff i Lysekil. För mer information: dykmuseum.se.
Anmälan: info@dykmuseum.se.

FÖRENINGSPARTIKLAR

Du vet väl att vi har en hel del fina föreningsartiklar till försäljning?

- Broderat tygmärke (SDHF:s logo) 100 kr
Kavajmärke/pin (SDHF:s logo) 100 kr
Mörkblå pikétröja med brodyr (SDHF:s logo) 350 kr
(medlemspris 300 kr)
T-shirt (ny!), vit, med färgtryck (Fahnehjelm-hjälm) 150 kr
T-shirt (ny!), grå, med färgtryck (Lindqvisthjälm) 150 kr
Bok, nytugåva av *Svenska dyktankar* (C. Lindemark) 300 kr
Bok, nytugåva av *Arne Zetterström and the first hydrox dives* (A. Lindén & A. Muren) 250 kr
Bok, *Svensk Dykerihistorisk Förening 40 år – Jubileumsbok 2019* 250 kr
Bok, *Tungdykare i Norrland* (T. Nilsson) 100 kr
Äldre nummer av *Signallinan* 40 kr/st

Besök gärna vår hemsida www.sdhf.se för ytterligare information.

Vid beställning, mejla info@sdhf.se och invänta prisuppgift då portokostnad tillkommer på ovanstående priser!

T-shirt med Fahnehjelm-motiv.

T-shirt med Lindqvist-motiv.

SVENSK DYKERIHISTORISK FÖRENING

KONTAKTUPPGIFTER

Besöksadress

Djurgårdsvägen 36 B
115 21 Stockholm

E-post

info@sdhf.se

Organisationsnummer

802422-8457

Bli medlem

Medlemsavgift 300 kr inbetalas via
plusgiro eller Swish
Ange namn, adress samt e-post

Plusgiro

4400251-7

Swish

Medlemsavgift 1236359491

Gåva 1234778940

Inköp 1234700613

Hemsida

www.sdhf.se

Webbredaktör

Pär Svensson
webmaster@sdhf.se

STYRELSE

Ordförande

Birgitta Forsén
Fredsgatan 7, 431 67 Mölndal
0707 40 50 23
birgittagforsen@gmail.com

Vice ordförande

Hans Bohlin
Sörgårdsvägen 17, 755 92 Uppsala
0736 14 84 10
gosex70@gmail.com

Sekreterare

Bert Westenberg
Box 174, 439 21 Onsala
0702 37 96 52
westenbergbert@gmail.com

Kassör

Åke Johansson
Essingestråket 21, 112 66 Stockholm
08 13 35 70
ake.johansson@electro.se

Klubbmästare

Lars Gustafsson
Ejdervägen 31, 141 72 Segeltorp
0702 55 82 98
lars.gustafsson@interspiro.com

Ledamot

Kent Forsén
Fredsgatan 7, 431 67 Mölndal
0703 60 21 04
kforsen@telia.com

Ledamot

Magnus Waldau
Vasaloppsvägen 78, 129 45 Hägersten
0765 46 63 74
magnus.waldau@gmail.com

Suppleant

Hans Forsman
Hasselbacken 38, 194 38 Upplands
Väsby
0734 26 38 50
hans.forsman1@icloud.com

Suppleant

Tomas Jangvik
Åbylundsvägen 52A, 137 32 Västerhaninge
0706 55 50 50
tomas.jangvik@gmail.com

Adjungerad

Staffan von Arbin
Egersbergsvägen 35, 451 54 Uddevalla
0763 19 66 63
staffan.arbin@gmail.com

Adjungerad

Berndt Lennholm
Saturnusvägen 13, 854 68 Sundsvall
0763 24 25 35
berndt.lennholm@gmail.com

Adjungerad

Hans Örn timer
Trädgårdsgatan 2, 696 30 Askersund
0732 50 39 35
hans@orn timer.se

HEDERSMEDLEMMAR

Bertil Jung 1997 †2014
Bo Cassel 1998 †2004
Anders Muren 1999 †2001
Ingvar Elfström 2000 †1998
Bengt Börjeson 2001 †2016

Claes Lindemark 2005 †2013
Ove Dahlstedt 2006 †2015
Dennis Österlund 2008 †2007
Uno Jakobsson 2012 †2006
Åke Follin 2014

Hans Örn timer 2014
Ulf Holm 2016
Stig Insulán 2017
Rolf Åhrman 2019

Retur till:

Svensk Dykerihistorisk Förening
c/o Åke Johansson
Essingestråket 21
112 66 Stockholm

SPONSORER

Vill ditt företag vara med och sponsra Svensk Dykerihistorisk Förening och Dyktankhuset? Det finns två nivåer av sponsorskap: Silver och Guld (betalningsanvisningar hittar du på sidan 31).

och länk på SDHF:s hemsida samt inbjudan till aktiviteter i föreningens regi. Dyktankhuset öppnas och förevisas kostnadsfritt fem gånger per år och besökarna bjuds på kaffe, te och vatten.

Guldsporsorskap kostar 5 000 kr/år och berättigar till en presentation i medlemstidningen *Signallinan*, företagslogon två gånger/år i tidningen, företagslogo

Silversponsorskap kostar 2 500 kr/år och berättigar till allt ovanstående, men ger sponsorn tillträde till Dyktankhuset endast tre gånger per år.

GULDSPONSORER

Aleris Flyg- och Dykmedicinskt Centrum
Ansell Protective Solutions
Dykentreprenörerna – DIB
GDA Sverige

Göteborgs Dykeriteknik AB
Ingenjörfirma Curt Nyberg AB
Interspiro AB
NDE Sweden AB

Posiedon Diving Systems
Saab Kockums AB
Svenska Sportdykarförbundet
Waterproof Diving International AB

Dykentreprenörerna – DIB

SILVERSPONSORER

AirMedic.se
Dan Berg
HydroCosmos

SI Property AB
Svensk Sjöentreprenad Malmö AB

Stockholms Dykcenter
YRGO Yrkesdykarskolan Göteborg

